

Paikan päällä kuultavana (Teams) ylituomari Ann-Mari Pitkäranta

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallintovaliokunnan kutsu 1.9.2022

HE 103/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Helsingin hallinto-oikeus lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Lausuntokierroksen jälkeen tehtyä muutosta, jonka mukaan rajamenettelyn käyttöön ottaminen edellyttäisi valtioneuvoston päätöstä ja se sidottaisiin lyhyessä ajassa tapahtuvaan poikkeuksellisen suureen maahantulijoiden määrään tai vieraan valtion vaikutuksesta tapahtuvan maahantulon tilanteisiin, voidaan pitää perusteltuna siitä lähtökohdasta, että pyritään eliminoimaan ihmisoikeusloukkausten riskejä. Toisaalta siinä, että asian käsittely tapahtuu rajamenettelyssä ei pitäisi olla erityisiä oikeusturvariskejä, vaan hakemukset tulee tutkia huolellisesti riippumatta siitä, onko kysymys rajamenettelystä vai ei.

Ehdotetun rajamenettelyn käyttöönoton tarkoituksena on vastata muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybrdivaikuttamiseen. Kun menettelyn käyttöön ottaminen edellyttää valtioneuvoston päätöstä, on arvioitava myös päätöksen tekemiseen kuluvan ajan vaikutusta tavoitteiden toteutumiseen. Niin ikään valtioneuvoston päätökseen sidottu menettelyn käyttöön ottaminen asettaa hakijat eri asemaan sen mukaan, ehtiikö hakija laajamittaisen maahantulon tilanteessa jättää hakemuksensa ennen vai jälkeen päätöksen tekemisen. Tätäkin voidaan arvostella hakijoiden yhdenvertaisuudelle asetettavista lähtökohdista.

Rajamenettelyn sitominen ulkomaalaislain 101 §:n 3 momentissa todettuun turvalliseen alkuperämaahan ilman huoltajaa saapuvien alaikäisten lasten osalta voidaan pitää perusteltuna alaikäisten haavoittuvan aseman vuoksi. Toisaalta hybrdivaikuttamisen estämisen tavoitteen osalta säännös voi käytännössä osoittautua soveltamisalaltaan liian suppeaksi.

Esityksen taloudellisissa vaikutuksissa on todettu, että lakiehdotus ei vaikuttaisi asiamääriin. On kuitenkin selvää, että kun lakiehdotus tulisi sovellettavaksikin vain poikkeuksellisen suureen maahantulijoiden määrään, tämä tulee vaikuttamaan myös hallinto-oikeuksien työmäärään merkittävästi. On oletettavaa, että täytäntöönpanokieltoa haetaan kaikissa kielteisissä päätöksissä, jolloin hallinto-oikeudet voivat kuormittua kestäättömästi. Hybrdivaikuttamisen ennaltaehkäisemisenkin osalta tulisi myös hallinto-oikeuksilla olla riittävät valmiudet ratkaista asiat viivytyksettä. Toisaalta hallinto-oikeudet ovat täytäntöönpanokieltoasioita ratkaistessaan ns. paljon vartijoina ja päätökset tulee tehdä oikeusvarmasti ja huolella. Tällä hetkellä hallinto-

oikeudet pystyvät hoitamaan täytöntöönpanokieltoasioiden ratkaisemisen nykyisillä asiamäärillä viivytyksettä. Hallinto-oikeuksilla ei kuitenkaan ole muun ratkaisutoiminnan kärsimättä resursseja kohdennettavaksi yllättäen suureksi nousevaan asiamäärään, eikä osaavaa lainkäyttöhenkilöstöä pystytä välttämättä rekrytoimaan, vaikka siihen saataisiin ylimääräistä rahoitustakin. Täytöntöönpanokieltovaatimuksen käsittelylle asetettu laissa säädetty määräaika voi osoittautua äärimmäisen haastavaksi, mikäli asiamäärät kasvaisivat hallitsemattomasti. Ilmeisesti suurin riski hallitsemattomaan asiamäärän kasvuun rajamenettelytilanteissa on Itä-Suomen hallinto-oikeudella, mikäli päätökset tehdään sen tuomiopiirin alueella. Maahanmuuttovirasto voi kuitenkin lakiehdotuksen mahdollistettua etäkuulemisen ohjata päätöksentekoa mihin tahansa toimipaikkaansa, jolloin kaikkien turvapaikka-asioita käsittelevien hallinto-oikeuksien tulisi olla valmiudessa ottamaan asioita vastaan. Hallinto-oikeuksien tosiasiallinen valmius selvitä näistä tilanteista vaatii vielä paljon jatkoselvitystä.

Ylituomari Ann-Mari Pitkäranta

Helsingin hallinto-oikeus
Sörnäistenkatu 1
Helsinki 00580
Puh.: 029 56 42000
S-posti: helsinki.hao@oikeus.fi
www.hehao.fi